

Kuntouttava työtoiminta, tulevaisuus

Toimeksi-hanke, Etelä-Pohjanmaa

Kuntouttava työtoiminta palvelujärjestelmässä

Sosiaalipalveluiden kokonaisuus

Sosiaalihuollon peruspalvelut

Sosiaalihuollon erityispalvelut

Työikäisten palvelujen sosiaalipalvelut

Työikäisten sosiaalipalveluja kuntouttavan työtoiminnan rajapinnoilta

Sosiaalihuollon asiakkuutta ohjaavat palvelut

- sosiaalityö
- sosiaalihojaus
- omaishoidontuki
- sosiaalipäivystys

Taloudelliseen tilanteeseen liittyvät sosiaalipalvelut

- toimeentulotuki
- sosiaalinen luotto
- asiakkaan raha-asoiden hoitaminen (esim. välitystili)

Omatoimisuutta tukevat sosiaalipalvelut

- kotipalvelu
- liikkumista tukeva palvelu

Sosiaalista hyvinvointia ja elämäntilannetta edistävät sosiaalipalvelut

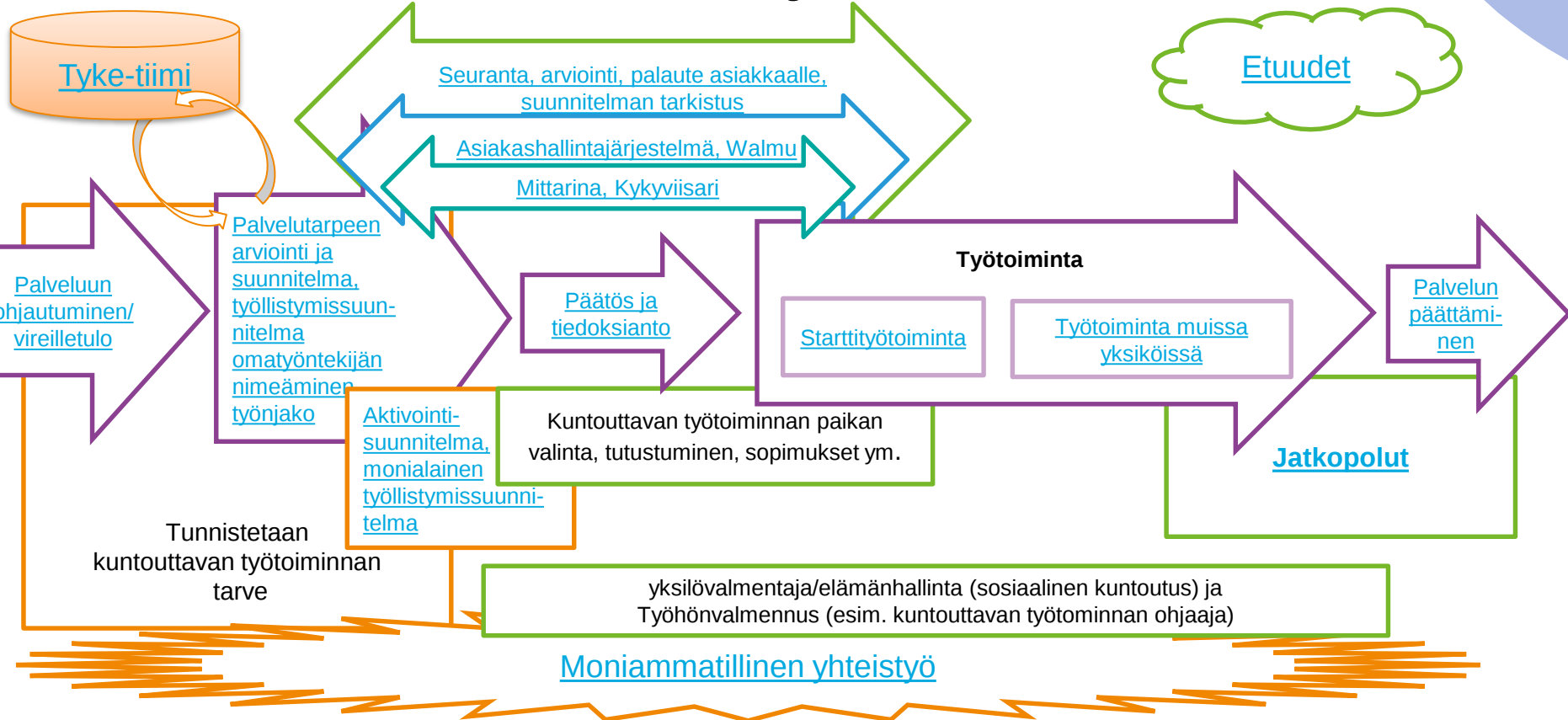
- sosiaalinen kuntoutus
- päivätoiminta

Työllistymiseen liittyvät sosiaalipalvelut

- **Kuntouttava työtoiminta**
- Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta

Päihde ja Mielenterveys

Kuntouttava työtoiminta

Työllistymiseen liittyvät sosiaalipalvelut

Kuntouttava työtoiminta:

- parannetaan pitkään työttömänä olleen sosiaalihuollon asiakkaan henkilökohtaisia työllistymisedellytyksiä ja elämänhallintaa.
- tavoitteena sijoittuminen työelämään

Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta

- Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta• tuetaan vammaista asiakasta työsopimussuhteisen työpaikan saamisessa asiakkaalle voidaan järjestää työpaikka, auttaa työpaikan löytämisessä tai tukea ja ohjata ammatillisen koulutuksen hankkimisessa

Muita työllistämiseen liittyviä palveluja ovat: **Vammaisten henkilöiden työhön valmennus**

(Lähde: THL 2019d, Sosiaalialan tiedonhallinnan sanasto (versio 5.0))

Kuntouttava työtoiminta

- Kuntouttavan työtoiminnan lakimuutokset astuivat voimaan 1.1.2021. Lakimuutoksilla pyritään määrittelemään toiminnan sisältöä tarkemmin sekä vahvistamaan asiakkaan asemaa. Mm. seuraaviin kohtiin tulee kiinnittää huomiota:
- Lakiin on lisätty pykälät 13a§ ja 13b§, joissa määritellään toiminnan sisältöä ja sen toteuttamista. Palvelukokonaisuuteen tulee kuulua elämänhallintaa ja työ- sekä toimintakykyä edistäviä palveluita. Palveluihin voi kuulua yksilö- tai ryhmämuotoista toimintaa, toteutettuna erilaisissa toimintaympäristöissä. Palveluun tulee aina sisältyä tuki ja ohjaus, joko henkilökohtaisesti tai ryhmässä. Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen muiden palveluiden (sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, julkiset työvoimapalvelut sekä muut palvelut ja tukitoimet) kanssa.
- -Kuntouttavan työtoiminnan rajoitukset 14§. Enimmäiskesto on 178pvää/12kk

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta

13 a§ Sisältö:

"Kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuteen tulee kuulua henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Palveluihin voi kuulua yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa, jota voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Palveluun tulee sisältyä aina henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus, jota annetaan henkilökohtaisena tai ryhmässä toteutettavana palveluna.

Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa."

13 b§ Toteutus:

" Kuntouttava työtoiminta on sovitettava henkilön työ- ja toimintakyvyn sekä osaamisen mukaan niin, että se on työmarkkinoille pääsyn kannalta mielekästä ja riittävän vaativaa. Kuntouttava työtoiminta ei saa vakavasti loukata henkilön uskonnollista tai muuta eettistä vakaumusta.

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään 3–24 kuukauden mittaiseksi jaksoksi kerrallaan. Jakson aikana henkilön tulee osallistua kuntouttavaan työtoimintaan vähintään yhden ja enintään neljän päivän aikana kalenteriviikossa. Yhden päivän aikana kuntouttavan työtoiminnan tulee kestää vähintään neljä tuntia.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun jakson päättyessä aktivointisuunnitelma on uudistettava noudattaen, mitä 3 luvussa säädetään aktivointisuunnitelmasta."

Maakunnassamme kuntouttavaa työtoimintaa kuvataan seuraavasti

- Työtoiminta sisältää asiakkaan tarpeen mukaisesti
 - työelämävalmiuksia edistävää toimintaa (cv-laadinta, korttikoulutukset, työnhakutaidot)
 - elämähallintaa ja toimintakykyä edistävää toimintaa (harrastusmahdollisuudet, verkostot) ja työn tekemistä (KuusSote)
- Auttaa asiakasta pääsemään avoimille työmarkkinoille, koulutukseen ja työvoimapalveluihin (työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin pääsyä)
 - parantamalla asiakkaan elämän- ja arjen hallintaa
 - parantamalla asiakkaan työ- ja toimintakykyä
- Kyseessä ei ole työsuhde vaan tavoitteena mm. totutella työelämän pelisääntöihin.
- avaamaan pitkään työttöminä olleille yksilöllisiä väyliä joko suoraan tai työvoimahallinnon toimenpiteiden kautta työelämään.

Tunnistetaan kuntouttavan työtoiminnan tarve

Kun asiakas tarvitsee:

1. Vahvistusta arjen ja elämänhallintaa
2. Työ- ja toimintakyvyn arviointia
3. Tukea oman toimintakyvyn edistämiseksi
4. Työelämän pelisääntöjen harjoittelua/vahvistusta

Osallistuminen ei vaadi diagnooseja. Usein taustalla pitkäaikaistyöttömyys.

Yleisimmät toimintaan ohjaavat tahot:

TE-palvelut, aikuissosiaalityö, TYP, kuntakokeilu, Kelan palvelut, kunnan työllisyyspalvelut, kunnan mielenterveyspalvelut, ohjaamo, oppilaitokset, erikoissairaanhoito

(Lähde: Työntekijöille keväällä 2021 toteutettu maakunnallinen kysely)

Palvelutarpeen arviointi ja suunnitelma

- Palvelutarpeen arviointi
- Asiakassuunnitelma
- Työllistymissuunnitelma
- Aktivointisuunnitelma

Työ- ja toimintakyvyn arviointi

Mm. Monitoimijaisen työ- ja toimintakyvyn arvioinnin työohje, Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin menetelmät. Työkalupakki. Kortit avuksi palvelutarpeen arviointiin

Huomioitava, että myös sosiaalihuollon palvelutarpeenarviointi ja asiakassuunnitelma tehtävä tarvittavassa laajuudessaan

Verkostoyhteistyön tekeminen palvelutarpeenarviointia tehdessä oleellinen

Hyödynnetään tyke-tiimien osaaminen

Kuntouttava työtoiminta on osa sosiaalipalvelua – tuki ja ohjaus kirjattava

Toistaiseksi sosiaalipalvelujen puolella käytössä eri järjestelmiä: Maakunnassa pääsääntöisesti käytössä SosiaaliEfficca/LifeCare, johon Seinäjoki siirtymässä vuonna 2023, terveydenhuollon puolella käytössä TerveysEfficca

- Tyke-tiimien osaamisen hyödyntäminen varhaisessa vaiheessa. Tarvittaessa myös Eskoon tyke-tiimiin ohjaaminen
- Mietittävä selkeät ohjeet tyke-tiimiin ohjautumisen tueksi

Moniammatillinen yhteistyö

Tärkeimmät yhteistyötahot:

- Sos.toimi, sopimukset, päätökset ym., sosiaalihuollon osalta palveluiden järjestämisvastuu
- TE-palvelut, etuudet, sopimukset, työll.edist.palvelut
- Kela, palvelutarpeen arvioinnissa olennainen yhteistyötaho, kytyn aikana painottuu etuudet
- Terv.huolto
- Typ-asiakkaiden osalta paremmin hallussa

OSMO-hankkeen työstämät **palvelukartat maakunnan alueelta löydät sivulta:** <https://www.eptyp.fi/palvelut>

Merkityksellistä

- jollain asiakkaan kokonaiskuva ja palvelut hallussa –”koppi asiakkaasta”
- palvelujen miettiminen/linkittäminen - oikea-aikaisuus, palveluiden rinnakkaisuuden mahdollistaminen
- tiiviimpää yhteistyötä

Mikä estää yhteistyötä?

- tietosuoja, tietoturva, tietojen saanti/anto
- ei tunneta/tiedetä mitä palveluja on tarjolla → Ratkaisu: laajempi palvelukartta olisi hyvä ja palveluhakemisto ”Palveluiden google” ja koulutus/tietoiskuja palveluista & hankkeista

Aktivointisuunnitelma

Aktivointisuunnitelman laatiminen

- Työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta ovat velvolliset laatimaan aktivointisuunnitelman yhteistyössä 3 §:ssä tarkoitetun henkilön kanssa. Aktivointisuunnitelma on uudistettava siihen saakka, kun henkilö täyttää työttömyysturvalain 5 luvun 3 tai 7 §:ssä tarkoitetun työssäoloehdon.
- Ennen kuty:n aloittamista tulee varmistaa, että henkilön kanssa on tehty **työllistymissuunnitelma**.
- Aktivointisuunnitelman kestosta, muuttamisesta ja keskeytyneen suunnitelman jatkamisesta sovitaan kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja henkilön kesken. Asiakkaalla on mahdollisuus käyttää apunaan tukihenkilöä aktivointisuunnitelman laadinnassa ja uudistamisessa.
- Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta tekee päätöksen siitä, onko suunnitelma katsottava keskeytyneeksi. Suunnitelma voidaan katsoa keskeytyneeksi kuukauden kuluttua siitä, kun henkilö on työllistynyt työhön tai yritystoimintaan taikka aloittanut ammattiin tai tutkintoon johtavat päätoimiset opinnot. Ennen keskeytyspäätöksen tekemistä työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan on kuultava henkilöä.

(Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 5§)

Aktivointisuunnitelman sisältö

Aktivointisuunnitelmaan merkitään:

- 1) henkilön koulutusta ja työuraa koskevat tiedot;
 - 2) arvio aikaisempien julkisten työvoimapalvelujen vaikuttavuudesta;
 - 3) arvio aikaisempien työllistymissuunnitelmien ja kunnan tekemien henkilöä koskevien suunnitelmien toteutumisesta; sekä
 - 4) toimenpiteet, jotka voivat olla työtarjouksia, muita julkisia työvoimapalveluja, kuntouttavaa työtoimintaa, muita sosiaalipalveluja sekä terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja.
-
- Selvitettävä mahdollisuus tarjota työtä tai julkisia työvoimapalveluja. Suunnitelma voi näiden toimenpiteiden ohella sisältää myös työllistymismahdollisuuksia parantavia sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja.
 - Jos työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja henkilö yhdessä arvioivat, että henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön, aktivointisuunnitelmaan tulee sisältyä kuntouttava työtoiminta tai erityislakien mukaisesti sellaisia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä.
[\(30.12.2014/1372\)](#)
 - Aktivointisuunnitelman allekirjoittavat te-toimiston edustaja, kunnan edustaja ja asiakas

Kuntouttava työtoiminta aktivointisuunnitelmassa ja monialaisessa työllistymissuunnitelmassa [\(30.12.2014/1372\)](#)

Jos aktivointisuunnitelmaan tai monialaiseen työllistymissuunnitelmaan sisällytetään kuntouttava työtoiminta, siitä on kirjattava suunnitelmaan ainakin seuraavat asiat:

- 1) kuntouttavan työtoiminnan tavoite, kuvaus ja toiminnan järjestämispaikka;
- 2) kuntouttavan työtoiminnan päivittäinen ja viikoittainen kesto;
- 3) kuntouttavan työtoiminnan jakson alkamisajankohta ja pituus;
- 4) henkilölle annettava tuki ja ohjaus kuntouttavan työtoiminnan aikana;
- 5) henkilölle kuntouttavan työtoiminnan ohella tarjottavat muut sosiaalipalvelut sekä terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalvelut;
- 6) ajankohta, jolloin viimeistään arvioidaan kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia henkilön työllistymismahdollisuuksille ja päätetään jatkotoimista sekä aktivointisuunnitelman tai monialaisen työllistymissuunnitelman uudistamisesta.

Mittari/Kykyviisari

- Kykyviisarin täyttö palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
→ Suunnitelma → Toteuttavalle taholle annettava asiakkaan tilanteesta riittävä tieto!
- Yhteenveto Walmun kautta tiedoksi myös palvelua tuottavalle taholle, mikäli paja tms. jossa yksilövalmennus mahdollista
→ suunnitelma tiedoksi toteutuspaikkaan
- Nähdään, että käyttö vaatii tarkennusta, että olisi myös valmennuksen väline eikä vain velvoite tehdä. Mittarin käytöllä tulee olla myös asiakkaalle arvoa ei vain järjestelmälähtöinen arvo!
- Haasteet:

Tällä hetkellä järjestävä taho toimii paikoin lähinnä ”päätoksenteko leimasimena” ja toteuttava taho tutustuu asiakkaaseen ja tekee tarkemman suunnitelman. Tulisiko palvelutarpeenarviointi prosessiin panostaa enemmän resursseja aikuissosiaalityössä vai siirtää esim. Kykyviisarin täyttöprosessi esim. pajojen yksilövalmentajille?

Päätös ja tiedoksianto

Päätökseen kirjataan:

- Minkä lain perusteella myönnetään
- Toteuttamispaikka
- Toteuttamisaika (1-4pv/vk | 4-8h/pv | 3kk – yksilöllisen tarpeen mukaan)
- Matkakorvaukset
- Samalla myönnetään yksilövalmennus/työvalmennus ja työnohjaaja (ohjaa) työvalmentaja (ohjaa tiettyä työtä, mutta sisältää muutakin kuin esim. työvalmennuksen) ja valmentajat nimetään päätöksessä. Joillain nimetty myös yksilövalmennuksen tunnit.

Päätös annetaan tiedoksi asiakkaalle

Toteutuspaikan kanssa sovitaan ja annetaan tiedoksi:

- Toteuttamispaikka, aika/kesto (1-4pv/vk | 4-8h/pv | 3kk – 24kk)
- Toiminnan tavoitteet
- Yhteyshenkilöt
- Asiakkaan kanssa sovitut muut prosessin toteuttamisen kannalta oleelliset asiakkaan tiedot

Huomioitavaa: Eroavaisuuksia mm. siinä miten kuty-jakso annetaan tiedoksi toteuttamispaikkaan -osassa kunnista tehdään sopimus, osassa lähetetään päätös vrt Vaasa ilmoituskäytäntö. Myös sopimuskäytänteissä eroavaisuuksia

Starttityötoiminta

Starttityötoiminta tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden pysähtyä arvioimaan elämäntilannettaan ja tulevaisuudensuunnitelmiaan. Jaksolla kartoitetaan asiakkaan elämäntilannetta, toimintakykyä, voimavaroja ja vahvuuksia. Starttityötoiminta sisältää yksilöohjausta jossa keskitytään tarkastelemaan asiakkaan toimintakykyä estäviä ja edistäviä tekijöitä sekä ohjataan asiakas tarvittaviin palveluihin. Jakson aikana asiakkaalle muodostuu tavoitteellinen jatkopolku.

Kohderyhmä

- Asiakkaat, jotka hyötyvät elämäntilanteen, voimavarojen sekä työelämävalmiuksien kartoittamisesta ja tarvitsevat tukea jatkopolun suunnitteluun.

Tavoitteet

- Elämäntilanteen sekä työ- ja toimintakyvyn kartoitus
- Ohjaus tarvittaviin sosiaali- ja terveyspalveluihin
- Asiakkaalle muodostuu paras mahdollinen jatkopolku ja asiakas ohjautuu tarkoitukseenmukaiseen sekä oikea-aikaiseen palveluun

Toteutus

- Ryhmämuotoisena työtoimintana (= Starttiryhmä) 1pv/vko, 4h/pvä, kesto 3kk - Sisältää ryhmätoiminnan lisäksi yksilöohjausta - Ryhmän sisältö voi koostua osittain myös työtoimintapäivistä tai - Asiakkaalla voi olla ryhmän lisäksi samanaikaisesti työtoimintapäiviä
- ☐ Starttijakso työtoimintayksikössä, 1-2pv/vko, 4h/pvä, kesto 3kk - Sisältää intensiivistä yksilöohjausta tai työvalmennusta

Lähde: Osallisuutta kuntoutuksesta – hankkeessa kehitetty työtoiminnan malli

Työtoiminta

Työtoimintapaikka:

- Yksilö- ja ryhmämuotoinen toiminta
- Nimetty omaohjaaja/asiakasvastaava
- Työhön perehdytys ja työssä ohjaus
- mm. työpajatyypin toimintaa sisältyy myös työhönvalmennusta

Huomioitavaa:

- Seinäjoella tällä hetkellä selkeästi laajin tarjonta kuntouttavan työtoiminnan paikoista. Muista poiketen Seinäjoella erilliset kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat, jotka tekevät työvalmennusta esim. kaupungin yksiköihin
- Tietoa toimintapaikoista kootaan yksityiskohtaisemmin parhaillaan toisessa työryhmässä

Työtoimintaa tarjoavat:

- kunta/kuntayhtymä –osassa kunnista myös omaa työpajatoimintaa
- säätiöt
- yhdistykset
- uskonnolliset yhteisöt
- Rekisteröidyt yhdistykset
- Rekisteröidyt säätiöt
- Rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat
- yksityiset palveluntuottajat
- Alueella olisi Mahdollisuus laajentaa tätä myös esim. valtion virastoihin

Seuranta, arviointi, suunnitelman tarkistus

- Yhdenmukaiset seuranta- ja arviointilomakkeet Walmuun
- Suunnitelman tarkistus sopimuksen mukaan ja/tai tarvittaessa
- Kykyviisari/väliarviointi
- Palautekeskustelut

Huomioitavaa:

Toimintatavoissa eroavaisuuksia esim. kykyviisaria täytetään eri vaiheissa ja eri paikoissa, lomakkeet ovat erilaiset, sopimuskäytänteissä eroavaisuuksia

Vinkki: Ainakin Seinäjoella kehitetty pitkään lomakkeita eri vaiheisiin, joista voisi saada pohjaa maakunnallisille lomakkeille

Asiakashallintajärjestelmä, Walmu

- Päivittäiseen käyttöön kuty-paikoissa
- Kirjauksia päivittäisestä suoriutumisesta
- Yhteinen rajapinta palvelun tuottajien ja järjestämisvastuussa olevan tahon välillä
 - Arviointien kautta nähdään heti, miten arki kutypaikassa sujuu
- Asiakkuudet, kuty-sopimukset, kykyviisari, työmaapäiväkirja, läsnä/poissaolot ja näiden perustelut, arvioinnit, yhtenä tulosteena TT3 –lomakkeet
- Arvioinnit asiakirjarakenteen mukaisesti (Sosmeta kuty 4, 17, 29§)
- Yhteensopiva LifeCaren kanssa
- Käyttö laajenee todennäköisesti jossain vaiheessa etsiville ja vammaispalvelun puolelle

Palvelun päättäminen

- Tavoitteena palvelun päättäminen suunnitellusti niin, että asiakkaalla on selkeä jatkosuunnitelma
- Palaute työtoiminnasta & kykyviisari
- Asiakassuunnitelman ja työllistymissuunnitelman päivittäminen tarvittaessa
- Tarvittaessa palvelun päättyessä varataan asiakkaalle aikaa jatkosuunnitelman työstöön
- Asiakkaalla tieto, keneen ottaa yhteyttä, mikäli jatkosuunnitelman kanssa tulee haasteita

Huomioitavaa:

Vaikka asiakkaan etuus muuttuisi (esim. eläke, sairaspäiväraha) ja kuntouttava työtoiminta päättyy sen vuoksi, on huolehdittava asiakkaalle riittävät palvelut ja tarvittaessa mietittävä myös näillä etuuksin mahdollinen työtoimintamuoto

Jatkopolut

- koulutukseen
- avoimille työmarkkinoille
- työkyvyn/terveydentilan selvittelyyn
- Kuntoutuspalveluihin
- palkkatukityöhön
- eläkeselvityksiin
- eläkkeelle
- sairauslomalle
- uudelle kuntouttavan työtoiminnan jaksolle
- palata työttömäksi työnhakijaksi

Etuudet

- Työmarkkinatuki
- Ansiosidonnainen (voi olla, mikäli asiakas itse pyytänyt kuntouttavaan työtoimintaan)
- Yläpitokorvaus
- Matkakulut
- Asumistuki
- Toimeentulotuki

Muita huomioita ja ajatuksia

- Nimikkeissä eroavaisuuksia/voidaan tarkoittaa paikoin eri asiaa
esim. työvalmentaja, työhön valmentaja, työnohjaaja,
yksilövalmentaja
- Nähtiin, että tarvitaan liukuma/siirtymää palvelujen välillä sekä
rinnakkaisia palveluja
 - peräkkäiset palvelut saattavat aiheuttaa väliinputoamisia ja pitkiä viiveitä
- luottamus syntyy kokemuksen kautta
- Joskus se, että yhdellä verkostosta on luottamuksellinen suhde asiakkaaseen helpottaa esim. asiakkaan saapumista ja toimimista verkostopalaverissa

- tulisi olla tasapuolisesti saatavilla lääkäripalveluja, lääkäreiden osaaminen kohderyhmä huomioiden
- Olisivatko jalkautuvat lääkäripalvelut mahdollisia? Mitä voitaisiin toteuttaa etäpalveluna?
- Huolena lääkäreiden työ- ja toimintakykyyn liittyvä osaaminen